

На връщане от Македония

Юлиана Томова,

издателка и главна редакторка на списание "Български дипломатически преглед"

По светлите великденски празници имах щастието да се разходя сред омайната природа на Македония и да се възхитя от гостоприемството на македонците. През 1992 г. България първа призна независимостта на бившата югославска република и правото ѝ на независимост. Но не само с този исторически акт, а и с политиката, която провежда в региона на Балканите, нашата страна демонстрира модерно, необременено с тежкото наследство на идеологическите бариери европейско поведение. България е един от лидерите на промяната в Югоизточна Европа и това отлично се разбира в нашата съседка Република Македония.

България цялостно подкрепя стремежа на Република Македония към членство в ЕС и НАТО. Сред успешните чуждестранни инвестиции днес македонците с гордост могат да посочат, че това са българските инвеститори. Активната политика във всички сфери на двустранните отношения, особено през последните години, доведе до подписването на десетки нови договори и споразумения, до почти цялостно изграждане на договорно-правната база между двете държави. Политическият диалог между Македония и България на най-високо равнище е активен и ползотворен. Стана нормална практика редовно да се правят срещи между президентите и премиерите на двете държави, да се разменят парламентарни и министерски делегации, да се организират съвместни бизнес форуми, да се разширява диалогът между културните институти на двете държави. Същевременно определени среди в Македония продължават да живеят във времето на бивша Югославия. Антибългаризмът, който довчера бе официална политика, днес рецидивира в действия, които не биха правили чест на никоя политика, на никоя държава. Няколко примера в това отношение са показателни. В Република Македония отсъства нов прочит на историята и културното минало на тази държава. Така честването на Гоце Делчев - най-голямата личност в македонската история, преминава в сянката на честванията на югославския маршал Й.Б. Тито. За паметта на близо 17 000 български воители, загинали в периода на Междусъюзническата и Първата световна война, днес напомнят само 8 надгробни паметника в битолското село Цапари. Необходимо е въпросът за българските военни гробища в Македония да бъде поставен с цялата си историческа и морална отговорност в дневния ред на двустранните отношения. И да се изиска от македонската страна да прояви европейско поведение в това отношение, след като много скоро ще очаква и подкрепа от България за своето членство в ЕС.

По време на посещението ми дори станах свидетелка как се унищожават културно-исторически паметници, ясно говорещи за съзнанието, характера и народностно-националната принадлежност на населението, което е живяло на територията на днешна Република Македония.

В църквата на манастира "Св. Наум" край Охрид вандалски ръце са изболи очите, изтрили част от името на българския цар Борис-Михаил Покръстител, с чието дарение е изградена църквата в края на далечния IX век. Пак същата вандалска ръка системно унищожават надписа върху гроба на охридския митрополит Методий (поч. 1909 г.) в двора на църквата "Св. Богородица Перивплепта", само защото благодарение на този надпис и днес посетителят може да разбере какво е било самосъзнанието на хората и духовните водачи в началото на XX век. А то е било българско национално самосъзнание. И изразено на чист български език. С недоумение разбрах, че властите в Македония възнамеряват да преместят гроба на този истински духовен водач в градското гробище, където само можем да предполагаме каква ще бъде съдбата на надписа върху неговия гроб. А същото върши времето и на гроба на големия български и македонски възрожденец Григор Пърличев.

Но ако приемем, че това е част от една по-стара история, то какво да се каже за съвременната. Цяла Македония е осеяна с паметници за падналите в борбата срещу българския фашистки окупатор. И същевременно няма никаква информация и практически никой нищо не знае за участието на българската армия във военните операции срещу изтеглящите се германски части от Гърция през есента на 1944 г. и за

сраженията при Крива паланка, Страцин и Куманово. България трябва да прояви именно днес - преди членството в Европейския съюз - сериозна активност в защита на историческите и културните паметници, които са част от българското културно-историческо наследство. Българското правителство и дипломация трябва да продължат направените досега усилия и много по-категорично и ясно да поставят тези въпроси в дневния ред на двустранните отношения. Общата история, общите герои изискват обща почит - на хората от Македония и България. Забавянето, нехайството от страна на българските държавни институции е неоправдано.

29.04.2006

Взето отъ ДУМА безъ разрешение